

Q. B. V. D.
MEDITATIONES NONNULLÆ
DE
**EXISTIMATIONE
MINISTRORUM
ECCLESIAE,**

Quas,

*Ex Suffragio Amplissimae Facult. Philos. in illiis, quod
Aboae floret Athenaeo,*

Modeste examinandas sistunt

AUCTOR

JOHANNES LAIHIANDER,

Magister Docens

Et RESPONDENS,

JOHANNES PETÉCHE

Borea Fennoes

In Audit. Maj. d. X. Julii A. MDCCXLVII.

h. a. m. i.

A B O Æ,

Excud: JOH. KIEMPE, Reg. Acad. Typogr.

46.

Byncliofordan Gogylwida Jarr Carl Melartopocus: 1798

REVERENDISSIMO
SUMME VENERAN-

Nec

REVEREN-
DIOE C E S E O S

QValescunqve has meditationes in
ac reverentia monumen-
opta

JOHANNES

**DOM. EPISCOPO,
DO CONSISTORIO**

Non

DO CLERO

A B O E N S I S

debitum perpetuæ & sinceræ pietatis
tum sacras fireri
vit

LAIHIANDER!

AMBROSIUS.

Nihil est in hoc saeculo excellentius sacerdotibus,
nihil sublimius reperitur episcopis ; sed quid
sint actione potius quam nomine demonstrant, ut
congruat nomen actioni, actio respondeat nomi-
ni, ne sit nomen inane & crimen immane.
Ne sit honor sublimis & vita deformis. Ne ha-
beat in ecclesia cathedra sublimior & conscien-
tia sacerdotis reperiatur humilior.

PRÆFATIO.

Inter ea quæ altius menti humanæ infixæ esse compe-
rimus, existimationis amorem referre nulli dubitamus.
Quævis enim non desit genus hominum, quos metus
infamiae ab adamatis vitis revocare non valet, siquidem
tantas in eorum sordibus sibi invenisse videntur delicias, ut
honores cum illarum damno conjunctos non anhelent; ta-
men neminem fore facile existimaverimus, qui sinistra ali-
orum de se judicia non aegre ferat. Plerique autem mor-
taliùm adeo honori suo velificantur, ut nec curas sanitati
sæpe nocivas, nec bonorum jacturam, nec aperta vitæ di-
scrimina reformident, ubi illum periclitari opinantur,
vel ea perpetrandi facinora adest occasio, quæ vel sua vel
aliorum opinione præclara ducuntur. Et quid mirum?
cum ex benigno aliorum de se judicio & conscientia perfe-
ctionis sui ipsius ac operis sui, vel perfectionis aliorum quam
sibi videtur promovisse, insigni ac multiplici afficiantur vo-
luptate. Hac autem quoties quis perfunditur, novo quasi
impetu accepto ad ea perficienda fertur, quorum exsecutio
alioquin taediis plena a proposito ipsum seduxisset. Si ve-
ro de moralitate gaudii hujus judicium sit ferendum, nul-
la adest ratio, cur malum illud pronunciemus, modo ex ve-

ris proveniat cauffis. Praemium enim est, quod cum virtute naturaliter connexum esse voluit sapientia Conditoris, ut eo magis in ejus exercitio sumus indefeffi. Amor igitur honoris, qui hinc resultat, licitus est, in quantum cum perpetuo amore virtutis, fuga peccati ac justo affectuum regimine conjunctus existit. Sed impensius dolemus, nos ob voluntatis vitiosae ad mala propensionem & intellectus hebetudinem ad innumera devia a recto hic discurrere tramite. Fomes virtutis infinita progignit vitia. Sic qui honorem ceu finem actionum suarum ultimum intendunt, turpissimae ambitioni sunt obnoxii. Existimatio sui licita in ridiculam saepissime degenerat arrogantiam, immo ad stultam succrescit insolentiam dum honores DEO debitos sibi tribuere non erubescit. Multi cum virtute & sapientia non valent, per malas artes ad honores grassantur. Plurimi insignia honoris anxie affectant, utut desint intrinseca praestantiae fundamenta. Alii rebus ficulneis & externi cultus splendore pueriliter gloriantur. Alii rursus ideo ceteros eminere nituntur, ut eos insultare ac libidini suae obnoxios habere quaeant, atque sic turpe motivum rebus in se praectare gestis maculam inuris. Nonnullorum invidia & odium aliorum famae quicquid valet derogare vehementer discupit, ac si eo ipso ad intensiorem sibi viam pararet. Immo tot hic sunt scopuli, ut eos homo sibi relictus vix evitebit singulos. Imprimis autem ea malignitas & injuria temporum baud minima videtur, quod multorum existimatio diminuta censeatur ob cauffas ejuscemodi, quae alioquin eam intendere deberent. Sic laceram vel exiguam admodum ministris verbi divini tribuunt multi profanae mentis homines, cum sint vita & cultus illorum a splendido horum apparatu, fastu & mori-

moribus saeculi perverſis aliena Hinc vilipendium ipſius doctrinae ſacrae per miniſtros proſtitae Hinc praepudicia illa varia, quibus juvenes, dignioris praefertim in civitate, ſortis & conditionis vane credunt ſe exiſtimationis ſuae facere jacturam ſi muneri huic ſacro ſemet addicerent: quod quam ſit noxium eccleſiae quilibet ipſe judicet. Atque haec eſt ratio, cur, cum publicum aliquod ſpeimen edere conſtituimus praefentem prae ceteris arripimus diſſerendi materiam.

CAPUT PRIMUM.

In quo ex allatis genuinis exiſtimationis fundamentis & adſtructa religionis neceſſitate, limites exiſtimationis miniſterii eccleſiaſtici deducuntur.

§. I. In quantum inter alicujus, quibus afficitur mutabilia, i. e. modos ac relationes, & ea quae conſtanter ipſi inhærent, h. e. naturam animi & corporis amicam deprehendimus harmoniam, in tantum ſtatum ejus perfectum dicere & ipſum honore dignum judicare ſolemus. Non igitur male deſinitur Exiſtimationis per judicium quo alicujus perfectiones agnoſcimus. Ea autem actu externo ſignificata honoris nomine inſigniri ſolet. * Cum autem perfectiones humanæ finitæ ſint, quarum numerus augeri poteſt & minui, per ſe patet variante determinato numero perfectionum variare & ipſam exiſtimationem. Hinc ejus in ſimplicem & Intenſivam diviſio ducit originem. Hinc quoque objectiva ejus exſurgit notio, qua nihil aliud denotat, quam valorem perſonarum, ſecundum quem aptae ſunt, ut aliae aliis exaequentur; poſt

A 2

habe-

(*) J. H. Winkleri Inſtit. philoſ. P. 2. p. 102. §. 314.

4
habeantur, vel anteponantur. ** Ubi porro praestantia
a morali alicujus tanta est, ut ipsum & in theoreticis
& in practicis optime nobis consulere posse opinemur, au-
thoritatem illi tribuimus.

§. II. Status hominis internus est, si ejus cum essen-
tia modos simul spectemus. Si a: essentiam cum
relationibus intuemur status appellatur externus. Ubi
vero de perfectionibus statum internum concer-
nentibus judicium fertur, Existimatio est Naturalis.
Prouti cum idem fit de perfectionibus status exter-
ni ad civitatem relati Civilis inde enascitur. V. J. G.
Canzii Disc. Mor. p. 500. §. 1499.

§. III. In statu Naturali unicum est existimatio-
nis fundamentum legitimus intellectus & voluntatis u-
sus. Hic ubi deficit ibi illius est figendus limes.
Eo igitur intensiorem quis meretur existimationem,
quo possidet praestantiores animi & corporis do-
tes, majoresque harum beneficio acquisitas virtu-
tes intellectuales & morales.

§. IV. His autem quantum antecellit unus alteri
cum agnosci nequeat, tam ob pravam philautiam
aliosque affectus inordinatos & praedicia ex eo-
rum dominio orta varia, quam, quod virtutes mo-
rales veritatem supponant ethicam, h. e. actionum
externarum cum internis coincidentiam: incertum sem-
per manet quantum bonoris intensivi cuique fit tri-
buendum. Nec enim facile in propria causa ju-
dicanti fides adhibetur, siquidem qui perfectiones
suas

(**) V. S. Puffend. Op. M. de J. N. & G. L. §. c. 4. p.

3
suas sibi vivide admodum repræsentant & eas cum aliorum comparant, partium studio abrepti plerumque plus justo sibi tribuere solent. Gloriatum de multiplici scientia unus, cui alter *Platonis* obvertit philosophiam, quam *ille τὸ βίβαιον, καὶ πᾶσον, καὶ ὄντως* esse dicit Epist. X. *Ajax* robusto *Achillis* incedens corpore extolli postulat; huic tamen prudens ac disertus præfertur *Ulysses*. Proveciorem hic jactat ætatem & quam ex diuturna negotiorum humanorum contemplatione se hausisse credit prudentiam; juvenilem alter reponit vigorem canos non semper sapientiæ indices reputans. Ad Majorum aliquis provocat celebritatem non aliter ac si ejus cum sanguine ad se propagata essent fundamenta; alter autem virtutis eorum se esse æmulum prædicat. utur igitur justitia suam cuique tribuat & digniores præ minus dignis æstimandos esse moneat, tamen nemo existimationem hanc *intensionem* jure perfecto exigi posse asserat, qui actus animæ elicitos, e. gr. cognoscere, judicare, assentiri &c. ab omni vi & imperio exemptos esse novit.

§. V. Ex notionibus, quas de nobis atque se ipsis formarunt alii, existimatio nostra dependet, §. præc., Ergo si falsæ fuerint eorum notiones, falsa quoque inde exsurgunt judicia, quibus alii famam nanciscuntur vel diffamantur, alii merentur. De ignominia autem frustra angitur, qui quantum valuit operæ, in virtute colenda collocavit, Ecquidem regulis prudentiæ convitiis & calumniæ renitendum est, imprimis quoties felicitatis aliquid inde detri-

men-

mentum metuitur; sed ubi ad tollendas astutas calumniatoris machinationes nec vires nec media suppetunt licita, acquiescat insons animo tranquillo & ab omni tædio, ob actiones patratas oborto immuni. *Murus est abeneus, nil conscire sibi nulla pallefcere culpa.* Nec malum malo propellere licebit.

§. VI. In civitate ratio sufficiens inæqualitatem Moralem constituendi, extra ipsa entia moralia, in voluntate sita est Imperantium. Hi autem si Patrum ac tutelarium geniorum in republica locum rite tueri, ac civium amorem sibi conciliare velint, id quantum in se est agere tenentur, ne sudes ingenuo præferatur civi. Ficta alioquin est existimatio civilis, & mutæ inter cives invidiæ dissidiisque salutis publicæ maxime nocivis manifestam suppeditat ansam. His igitur in civitate jungenda est muneribus præeminentia, quæ maxime ad scopum eius conducunt, quibusque obeundis non adeo multi inveniuntur pares. His item personis conferenda est dignitas ac prærogativa præ aliis, quorum in amore boni & cognitione veri, i. e. *virtute & sapientia*, progressus probantur maximi, quique propterea vel jam de patria optime meruere, vel saltem in futurum mereri posse summa præsumuntur probabilitate.

§. VII. Religionem firmissimum esse societatis civilis vinculum nemo eat inficias, nisi qui simul asserere velit ex nexu commoditatis privatæ singulorum & publicæ omnium, omnia civium officia eorumque genuina motiva deduci posse, & per

7

per consequens absurdam atheorum rempublicam cum Bælio pro possibili venditet. Quis autem dicat, nexum hunc ipsum propriæ ac alienæ felicitatis semper adeo esse manifestum, ut exinde in singulis negotiis ac casibus pactis sua accedat validitas ac efficacia. Quis non intelligat, sublato metu numinis, metum ab hominibus imminentem facillime eludi. Quis denique sibi persuadeat homines, qui extra hujus vitæ pomceria nihil amplius actionum heic perpetrarum ad se venturum putant, nihilominus velle pro societatis salute mortem suppetere. Sed quemadmodum nec error nec cognitionis defectus per se studium vitandi mala moralia vel sincerum boni amorem progenerant: ita religio pro ratione immunitatis suæ ab erroribus atque defectu pietatis est efficax, quamvis non semper efficiens, & per consequens civitati conducibilis, siquidem quo magis ad pietatem refecti sunt cives, eo alacriores ad mutua officia, eoque inter ipsos & imperantes firmiter vinculum. Cum igitur religio revelata verissima sit non modo, sed & feracissima ejuscemodi præceptorum, quibus imperantes pariter ac cives apti ad felicitatem reipublicæ promoveendam redduntur, modumque præterea ac media indiget sufficientia, quibus exorbitantes cupiditates compesci & affectus improbi cœrceri queant: per se patet maxime necessarium esse civitati, hanc inter cives illibatam florere.

(*) *Exempla offerunt veritatem illustrabunt. Sic Religio rigidio-*

rigidiorum Anabaptistarum reipublicae minus proficua videtur, siquidem subditos ab obsequio imperii retrahit.

Sic parum prodest civitati Gourgistanorum Christianam profiteri religionem, cum tamen eidem non repugnet liberos inde ab infantia ad furta ac lenocinia committenda instruere, ac si esset id serio praecavendum, ne perdat posteritas vitia majorum societati licet perniciosissima.

V. Jn. HUBNERI op. Geogr. Germ.

§. VIII. Societas eorum, qui in certum aliquem religionis typum, ex sua mente revelationi divinae conformem, nec scopo civitatis adversantem consentiunt; quo mutuis auxiliis ad pietatem in Deum & sotera nostrum, in secula benedictum excitentur atque sic ad salutem aeternam consequendam praeparentur nobis Ecclesiae nomine venit (*). Quamvis ergo in §. praec. religionis Christianae in civitate indicavimus necessitatem, tantum quoque civitatis interest cives in societates coalescere ecclesiasticas; quippe cum eos, alia ratione constare nequit, ejuscemodi esse addictos religioni, qua salus & tranquillitas publica optime promovetur.

(*). Vocis ecclesiae variae sunt in sacris & profanis scriptis acceptiones. Sic Aët. 19: 32. Coetum denotat leditiosum. v. 39. publica auctoritate congregatum. Math. 18: 17. s. coetum sanctorum non adeo magnum. Aët. 2: 47. coetus quoscunque certo loco commorantes. V. J. Fr. Buddei Theol. dogm. L. V. c. III. §. I. p. 1192. it. Cantz. l. a. c. p. 740. §. 2165. Graecis ecclesia, conventus dicebatur populi ad exercendam in democratia majestatem.

Svidas in voce ἐκκλησία κυρία. ἔτι λέγεται, ἐν ἡ ἐκίρησ τὰ ψηφισματα.

Sed nos missis ceteris notionibus omnibus, allatam instituto nostro convenientissimam judicavimus. Neque tamen eam in sacris litteris penitus inusitatam esse existimamus. confr. 1. Cor. 12: 23. f.

§. IX. Quibus potestas, non solum receptæ religionis notitiam aliis ingenerandi, sed & errantes convincendi, reluctantes redarguendi, languidos excitandi, eos qui in recto constituti sunt tramite commonefaciendi ne ab eo deflectant, aliaque media, quæ ad pietatis incrementum & salutem obtinendam sunt ordinata administrandi, publica auctoritate est concessa, hi ipsi *Ministrorum ecclesiarum nomine compellari solent* (*) *Munus autem quo funguntur Ministerium dicitur ecclesiasticum* (**).

(*) *Horum extraordinarii Apostoli, Prophetæ, & Evangelistæ in primitiva ecclesia vocabantur. Ordinarii vero Episcopi, Presbyteri, doctores & pastores. confr. Eph. 4: 11. f. 1. Cor. 12: 28. 1. Tim. 3: 2. Tit. 1: 7. f. Communiter autem Iervi Dei & salvatoris in S. S. salutantur. 2. Cor. 4: 1. Rom. 1: 1. Col. 1: 25.*

(**) *Sic munus Apostolorum dianovia audit. Act. 1: 17. 25.*

§. X. De munere hoc ecclesiastico læpius inter se disceptarunt *Theologorum & politicorum* nonnulli, num sit juris divini *permissivi* an vero *præceptivi* (*); Sed vana nobis videtur omnis de ea

(*) *V. Fr. Genikenii syst. philos. tr. de jur. div. pos. prud. C. 9; M. 1. §. 2. f. p. m. 70.*

re controversia, cum æqualem fere esse muneris hujus necessitatem ac ipsius religionis & ecclesiæ res ipsa doceat. Dispositiones enim animæ internæ, ut ex psycholog. constat, nullo modo se exterrunt, nedum in habitus convertuntur, nisi adsint occasiones externæ easdem determinantes, idque fiat mediante exercitio. Sic pietas naturaliter non generatur nisi per adjumenta externa, informatio, nem sc. admonitionem aliosque actus pædagogicos. Sic fides ex auditu. Non igitur male Petr. Baelius: tolle ab ecclesia conventus publicos, ritus, disciplinam & iniisti viam ante tertiam generationem eam evertendi. (**)

Et sane si hodie in tanta docentium multitudine impediri nequit, quo minus plurimi ecclesiæ addicti in crassissima versentur rerum divinarum ignorantia; quis quæso futurus esset ecclesiæ status, si publici in ea doctores non essent constituti. Vereor ne collaberet penitus & in auras abiret. Neque medela adferretur huic, quod metumus malo, quamvis ex errore *Svenkfeldianorum, Tremulorum s. Quackerorum, Anabaptistarum, Socinianorum* &c. τῆ ἰσπαρσεύατος αἰγῆς limites plus justo extenderemus, omnibus promiscue facultatem docendi concedentes. Tanta enim ingeniorum est diversitas, tanta ad errores proclivitas, tanta denique præjudicia sua defendendi pertinacia, ut omnis sic extularet nexus, omnis in agendo uniformitas, ipsaque, quæ sine his ne concipi quidem potest, corrueret societas. Proinde igitur tantum ad

(**) *Diction. Hist. crit. voc. Bourignon not.*

ad scopum civitatis conferre videtur, de quo loquimur ministerium, si rite administratur, quantum eidem conducit cives religioni (§ 7.) ac ecclesiæ (§ 8.) esse addictos.

§. XI. Huc sic præstructis non erit difficile existimationis ministrorum ecclesiæ determinare limites. Primum autem ipsum quod attinet *Ministerium* in *abstracto* spectatum, per se patet tantas ad illud rite & prouti decet obeundum desiderari perfectiones, quantas vix pro præsentis rerum statu capere potest quisquam. Quid enim quæso magis excultas requirit intellectus facultates, quam veritates omnes, quibus semitæ ad æternam beatitudinem deteguntur exacte cognoscere: cognitæ vero cum aliis luculenter communicare: communicatas ab insultibus hostium solide vindicare: vindicatas denique vel sponte admissas ad casus in vita humana obvios sine errore applicare? Quid magis voluntatis arguit rectitudinem, quam omnes animi & corporis vires eo unice intendere, ut mens Deo refractaria ad studium excitetur cum eos reconciliandi, rapiaturque ad sincerum pietatis amorem ac constans exercitium. Ad illud omnes eruditionis humanæ partes videntur necessariæ, sed universus earum ambitus non sufficit. Sensus, adesse debent divinitus exercitati & experientia, *sicut loqui amant theologi*, maximum hic trahit momenti. Ad hoc autem, utcumque etiam perficiatur natura salutis inimica, exiguum tamen valere viribus superne collatis destitutam tristis

flis docet experientia. Cum igitur existimatio naturalis intensior sit pro ratione quantitatis graduum in virtute progressus, (§. 3.) quis non videt muneri in ecclesia ministrantium summam omnino naturalem competere dignitatem. Quamobrem non injuste legibus patriæ gravissimis pœnis digni censentur, qui doctorem vel in ipsa, vel propter ipsam muneris administrationem convitiis ac verbis contumeliosis proscindunt (*)

Porro, præter inæqualitatem naturalem aliam quidem adhuc requirit existimatio muneris cujusdam in civitate intensionis suæ hypothefin, efficacitatem nimirum ad finem civitatis insigniter promovendum (§. 6.); sed cum & illam in substantialibus ministerii ecclesiastici contineri demonstrat (§. 13.), evidens est consequentia, insignem eidem in civitate quoque esse adjudicandam existimationem. Hinc etiam stationi huic ecclesiasticæ in solennibus regni conventibus regis privilegii proxi-

(*) V. Bräst. Privil. A:o 1650. & 1723. art. XXII. = then som en Brestman antingen uti Embetet/ eller för thes Embetes wärckel förrättnings skull/ någon spott och wahnåbra tillfogar icke skull = undergå/ antingen the straff/ som thet 31. Cap. R B L L förwär/ eller icke.

R B L L c 31. ita audir. Hwar som gierning å then guds/ som Konunger i sin fridh hafwer tagit med sino öfwo brefwe: = Han hafwer sörgjords både lif och lödsöta: icke.

proximus nobilium ordini locus & antea erat & etiamnum est assignatus (**).

§. XII. Quam autem ministerio ecclesiastico in abstracto intensivam adseruimus existimationem, ea non ideo ministrorum mox propria erit censenda. Fundamenta enim præstantiæ singula, quæ ad illius pertinent essentiam, ab his exquirere frustraneum est. In societate ecquidem quacunqve opime actum esse videtur, dum curas singulares in publicam utilitatem impensas, singularis omnium quorum interest comitatur existimatio: Inprimis si consideretur natura hominis, ut est imbecillis ac depravata, quæ solet in exercitio virtutis torpere sæpius, nec sine gemitu graviora officii subire onera, ubi labores pro bono communi deprehenderit contemni; non tamen video, quæ ratione jus perfectum honores intensivos exigendi doctoribus ecclesiæ quæ talibus quæat conciliari. Ecclesia hoc ipsis præstare nequit, ipsa enim societas est æqualis, quæ respuit quicquid imperium vel coactionem redolet. Ab imperantibus illud, ut impetrent expetere non possunt, eorum quippe officiales non existunt, nec laboribus suis id, ceu finem ultimum respiciunt, ut ipsorum leniant in gerenda republica curam vel ut salus civitatis capiat incrementum. Neque certe sine vitio efferentes se in civitate prætendunt, quorum est aliis in vitæ sanctioris exemplum præluere.

Natu-

(**) *V. Privil. cit. artic. XXV. cfr. Claes Prytz J. publ. Reg. Sueog. in Mscr. Libr. III, c. VIII.*

Naturalis ergo erit omnis ministrorum verbi quæ-
tium existimatio, de qua in §. §. 3. 4. 5. quæ mo-
nuimus, hic locum inveniunt.

§. XIII. Huic tamen superaccedit præcipua
quædam dignitas, quæ ministrorum propria est,
quamque singulis eorum exhibuisse neminem pœ-
nitebit. Hæc ex fine pastoralis eorum vigiliæ hau-
rienda est, quem, §. 9. hunc esse indicat, ut
promoveatur pietas in Deum & Servatorem, præpa-
renturque homines ad beatitudinem perpetuo du-
raturam. Hos ecquidem effectus tam salutare vel
ipsa ratio perspicit nullius hominis subesse potesta-
ti, sed efficienter & principaliter ab ipso numine
supremo dependere, qui plantante *Paulo* & rigan-
te *Apollo* solus dat incrementum 1. Cor. 3: 6. Ea
tamen est gloria doctorum, quod operam ipso-
rum cum sua, in re tanti, tanquam causam orga-
nicam cum efficiente ipse Deus voluerit esse con-
iunctam. (*) Utinam existerent nulli huic muneri
admoti, qui inepti sunt penitus ad aretissimam
hanc cum Deo in negotio salutis nostræ procu-
rando conjunctionem! Genuini V. D. Ministri igitur
de eo primum solliciti sunt, ut officii partibus
faciant quod sat est, atque tum si fastuosi alto
supercilio despiciant, quos honorare deberent suffi-
ciet ipsis, quod iudicio divino duplici honore di-
gni

(*) Hinc variis epithetis insignem dignitatem præ se fe-
rentibus in S.S. compellantur. e. gr. *Obad. v. 21. Salva-
tores populi. 1. Tim. 4: 16. 1. Cor. 4: 1. ἀνάστυχοι κυ-
ρίου θεοῦ. c. 3: 9, συνέργοι τοῦ θεοῦ. &c.*

gni habeantur. 1. Tim. 5: 17. Nemo autem de eo tantum sibi gratuletur, quod voce & gestibus honoretur. Verum laborum præmium erit obsequium auditorum, Hæbr. 13: 3. dum tota vita testantur & præsentiam & operam ministri fore sibi gratam. Simulationis alioquin induit speciem honos exhibitus, siquidem qui laudibus extollit consilia alicujus sibi suggesta, nec tamen eadem exsequitur contra se testis est.

§. XIV. Sed quoniam decretis patriæ civilibus, quibusdam ex ordine ministrorum ecclesiæ, saltem primoribus ejus determinatus adjudicetur honos, aliunde ejus facti accessendæ sunt rationes. Complectitur nimirum potestas ecclesiastica duplex jurium genus, *Majestaticum* & *Collegiate*. Illud perfectum involvit imperium & consistit in facultate præcavendi ne sub religionis prætextu res peragantur tranquillitatem reipublicæ turbantes. Hoc leges tantum supponit conventionales & pœnas analogice tales, quibus quælibet ecclesiæ membra ad ordinem adiguntur, quamdiu ad illam se pertinere profitentur ultro. Prius summis competit imperantibus, quippe quorum unice est imperare & securitatis in civitate gerere curam. Posterius quidem ratione originis suæ ipsi convenit ecclesiæ, optime tamen in patria nostra aliisque regionibus *Evangelica Lutheranis* principibus, quoad fieri potest, est delegatum, cum nec religionis nec ecclesiæ natura aliud svadeat nedum requirat (*).

Utrum-

(*) Non negamus primis & Christo. seculis Episcopos, &

Utrumque si legitime exerceatur cum libertate conscientiae amice consentit, (**) Ubi autem imperantes hæc jura vel in totum vel in tantum quibusdam ex clero suo nomine exercenda committunt, eo ipso illi in numerum officialium regiorum adoptantur, quibus, conditionibus in §. 6. requisitis præsentibus, quin possit existimatio civilis intensiva conferri, nullam, quæ impedit, video rationem. (***) Ita tamen honori pastorum est propiciendum, ne præcepta prudentiæ Christianæ
qua-

Presbyteros, qui ecclesiis præerant, quæ ad ordinem ac disciplinam pertinebant suo jure administrasse, cum principes, utpote a sacris Christianorum alieni, earum rerum nullam gererent curam; sed simul contendimus hac eadem de causa contigisse, ut potestas clericorum ad imperii postea speciem fuerit elevata, ipsaque tam ecclesia quam civitas innumeris vexata malis.

Qui vero, cum Phil. Jac. Hartmanno L. de Orig. soc. christ. C. III. p. 63. Apostolos jura quoque majestatica exercuisse adserunt, nae illi hist. eccles. primit. aperte contradicunt, cfr. J. Fr. Buddei Eccles. Apost. p. 643. f.

(**) *De jure Majestatico nullum est dubium, quamdiu enim veritas veritati non opponitur, tamdiu finis ecclesiae scopo civitatis bene constitutæ non potest esse contrarius. Fugienda a, hic est Cælareo Papia. Collegiale ultra consensum non extenditur, ergo nec ultra conscientiae conditionem, quæ hic consensus causa supponitur.*

(***) *Biskoppar och Superintendenten äro satta (sc. ab imperio Civili) såsom tillhys Mån uti Stiften öfver Guds Församling ic. R. R. D. 24. C. 1. §.*

quatiantur. Cedant ipsi potius de jure suo, quam ut alios eminentiæ cupidine titubantes suo exemplo ad vanas & stolidas de principatu provocent contentiones.

§. XV. Superest ut adjiciamus pauca de existimatione Clericorum in ecclesiis quibusdam aliis, a nostra dissentientibus. Inter Romano Catholicos enormem esse cleri papalis dignitatem nemo mirabitur, qui admissa Papæo Caesaria licentiam ipsi concessam fore intelligit, ambitionis suæ terminos pro lubitu extendendi. Cum enim falso sibi per-

C

sua-

ideo etiam illis tanquam Sacræ R:æ Maj:tis magnæ fidei viris determinata concessa est dignitas.

Præpositi item ac Pastores s. ecclesiarum particulariū Antistites exercitium jurium ecclesiasticorum regia participant auctoritate v. R. R. O. C. 24. §. 10. & 11 c. 14. §. Hinc & ipsis certum jus præcedendi adjudicatum est. R. R. O. 28. C. 3 §. & Inst. Reg. nuper s. d. 18. mens. Maji A. currentis edit. , quod cum ad nostra ora nondum pervenit, licebit interim ea huc adponere, quæ de ea re continent relationes Holmienses d. 28. ej. mens. Videt tunc tilfallet Hans Kongl. Maj:t tillagt Borgmästarena och Justitiarier uti Stapel och Uppstäder rang med Håradsböhvingarne och dem som under N:o 40. på rang ordningen opförde äro / har S. K. M. nådigt äfven för godt funnit / det böde Probstar och Kyrckioherdar i städerna och på landet därigenom ej betagas det företräde / som efter förra wäiligheten / så uti Kyrckiorädet som eljest dem tillkommer.

svadent laici, ecclesiam non solum qua externa, sed & qua interiora subesse imperio, cujus exercitium papae ceu supremo rerum sacrarum antistiti cum optimatibus quibusdam subordinatis competit, mox quoque agnoscant, necesse est, se obsequii vinculo erga hunc Antistitem hosque optimates devinciri, ad credendum, quod illi credendum dicitant. Posita autem parendi necessitate, poni quoque debet auctoritas imperantis cum infalibilitate conjuncta, nisi velis errori addicere obsequium. Hinc porro colligebant praesules Romani magistratum falces suae centurae esse obnoxios, ipsosque principes sibi subiectos, quos deponitionis sententia aliorumque fulminum vibratione eo adigere nitentur, ne auderent ipsis petentibus tutelam gladii politici ad defensionem rei suae denegare, vel quidquam committere, quod sententiae regiminis ecclesiastici contrariaretur, (*) Hinc quoque

(*) Hoc quantum impeditur ecclesiae Christianae dilationem ex funestissimo Japonensium exemplo judicari potest. Horum enim cum multa millia jam A:O 1596 opera Franc. Xaverii aliorumque Missionariorum Lusitanorum ad sacra Christianorum conversi essent, omnibus spes adfulsit, universam Japoniam cum suo Cube s. imperatore ejusque Mandarinis ad eadem accedere velle; sed subito facta fuit rerum mutatio, Caesar enim praeter opinionem in omnes, qui Christianam fidem profiterentur & idolis thura offerre recusarent gravissimis cruciatibus & suspiciis saevire cepit, nec minus desinit, quam persecutionibus cruentis usque ab

que universus ordo ecclesiasticus exemptionem suam a subjectione imperii secularis derivat, seque simpliciter ordini politico præferendum esse jactat. V. *Crucii Tract. de præced. & Jo Brunemanni Jus Eccles. L. I. C. VI. m. XII. p. m. 279.* Immo eo hinc tandem procedebant arrogantia degeneres hi Apostolorum posterii ac successores, ut sacrilegiis dignitatem adaugere suam ac stabilire non erubescerent. Sibi enim solis tribuebant & etiamnum tribuunt tantam perspicaciam, quanta ad sensum sacrarum litterarum eruendum necessaria est, profanis ideo sanctuarium penitus occludentes. (**)
Se solos dignos judicant, qui utroque sacræ

C:

Æ008

Ao. 1614. ad Ao. 1640. continuatis, omnes Christianos e regni sui finibus videret eliminatos penitusque extirpatos. Inter potissimas autem subitaneae hujus mutationis causas, fugam prædominii Papalis, quod Belgæ, intimam hanc Japonensium conjunctionem Lusitanis invidentes necessario agnoscendum esse persuaserant principi. quam primum sacris pontificiis initiaretur, referendam esse nemo negabit, qui vel tantillum historiam hujus gentis introspexit. conf. Jo. Hubneri op. Geograph. Maj. Germ. L. de Asia c. de Japan,

(**) Non negamus cordatiores modestioresque in ipsa ecclesia Rom, præsertim in Gallia sententiam hanc de lectione sacrarum litt. laicis non concedenda improbare; interim tamen non dubitamus eam potiori parti Rom. ecclesiae tribuere, quamdiu contrariam ceu falsam & hæreticam condemnant publicis scriptis atque statutis ipsi Pontifices. V. Buddei Th. Dog. L. I. c. 2. p. 162. ff.

ξ⁸⁰⁰ (symbolo uterentur, laicos a calice sacri cruoris arcetes. (***) Sed hæc & alia ejuscemodi portentosa ac impia ambitionis pontificiæ commenta recensuisse, est eadem elusisse. Plurimum quidem valent in concilianda sibi veneratione plebis superstitiolæ ac *Papæo Caesariam* ultero admittentis; ast qui perspicit nihil magis injustum esse, quam ipsam religionem & curam salutis animæ alicujus alterius submittere imperio, cum tamen, si quid secus acciderit, culpa in alium ita transferri nequeat, ut qui leducitur vel negligitur ipse plane non vapularet, is omnino hæc ipsa superbiæ nutrimenta, ceu veras ignominiaë causas intuetur.

§. XVI. *Ecclesiæ Anglicanae tam Presbyteriani quam Episcopales, regimen, jurisdictionem, facultatem coactivam & quæ reliqua sunt ejus generis ecclesiæ tribuunt, sicque rempublicam in republica*

(***) *Hoc errore in stabilimentum immensæ suæ dignitatis usus fuisse Clericos papæ les, tam ex decretis consilii Constantiensis a: 1414. habitæ intelligi potest, quam ex historia Consilii Tridentini Pauli Sarpii, aut ut se dici voluit Petr. Snavis Polani, ubi Jac. Payva Lusitanum hunc errorem ex eo capite defendentem infert quod ipse salvator pane consecrato dedit eum apostolis, cum adhuc essent laici & universum populum repæsentarent; dein vero ordinaverit apostolos sacerdotes his verbis: hoc facite in mei commemoracionem & tum demum judicaverit eos dignos, quibus sacrum porrigeret calicem. Libr. VI. p. 896.*

ca constituunt & summos imperantes magna imperii parte spoliant. *Episcopales* autem, quibus maxima Angliæ strictè sic dictæ pars annumeratur, cum hæc omnia per Episcopos administrari debere asserant, evidens est, quanta sit apud eos *Episcoporum* ac ceteri cleri auctoritas atque potestas. Proxime nobis ad *Episcoporum* ecclesiæ Rom. accedere videtur; Immo certo respectu major, dum Angliæ episcopi potestati pontificis non subunt, (*) Qui in *Asia* Christianorum nomen mentiuntur, eorum plurimi cæca prorsus veneratione sacrilegos suos suspicere feruntur. Prostat exemplum *Georgiæ* incolarum, qui religionem profiterentur ex *Arminiana* & *Graeca* conflata, quorum jure ecclesiastico Clericis fas esse auditores suos vendere v. oppignorare, cum magna rerum penuria premuntur, testatur *Huhn*. L. a. c. C. de *Georgia*. Sed his recitandis cunctis immorari & proposita nobis brevitatis & temporis, qua urgemur angustia prohibent.

CAPUT SECUNDUM HISTORICUM.

In quo *historiam* *Existimationis* *Ministrorum* *ecclesiæ* *antiquioris* *in* *genere* *&* *Romanæ* *ac* *patriæ* *in* *specie* *leviter* *attingimus*.

§ XVII. Quos salvator ter optimus ipse religionis suæ constituerat propagatores extraordinarios, quosque hi postmodum tibi adjunxerant coadju-

(*) *confr.* *J. F. Buddei* *Jag. Hist. Theol. L. post. C. V. pag. 828. seq.*

adjutores Episcopos ac presbyteros ordinarios, eos plerumque omnes fuisse viros ignobili stirpe ortos, obscuro loco positos, scientiarumque ejus ævi philosophicarum rudes sacri testantur annales. Eisdem quoque memoriæ prodant, ipsos vestigiis humilitatis magistri sui insistentes, nunquã tantam sibi arrogasse in reliquos Christianos potestatem, ut quod ultro præstare detrectaverint vi ab illis exigent. Intensissimos nihilo minus fuisse honores, quos ipsis exhibuerunt primi Christiani, quis in dubium vocaret. *Pauli* existimatio tanta fuit, ut invidiam excitaret *Pseudo Apostolorum*, quæ eidem quicquid & quacunqve poterat ratione detraxit. Gal. 1: 6. 1. c. 4: 17. Reliquorum quanta fuerit auctoritas, ex ipsa concilii *Hierosolymitani* elucet historia. Cum enim præjudicata de gentis suæ prærogativa & legis *Mosaicæ* necessitate ducti, plurimi eorum, qui fidem Christianam ex *Judæis* amplectebantur, ita contemnerent ethnicos, ut eos ad consortium Evangelii vel penitus non vel saltem sub illa conditione: si legem Mosaicam reciperent, admittendos esse judicarent: Cumque contra nonnulli ex conversis gentilibus, exinde occasionem arriperent gentem Ebræam tanquã a Deo rejectam prorsus ac derelictam despiciendi, seque illi præferendi, quod animadverterent plerosque ex *Judæis* doctrinam Evangelii repudiare, pluribus ethnicorum eam adoptantibus: Non potuere non variæ hinc suboriri in gente Christiana contentiones. Has ita diremit consilium *Hierosolymita-*
num,

num, ut neutrius partis causa iusta fuerit declarata. Mirum igitur in consilii huius decretis adquevise tantum non omnes, in evidentissimum documentum auctoritatis insignis, qua valebant apud eos, qui consilio huic intererant. Nemo autem sibi persuadeat hunc eximium existimationis gradum Apostolis tantum esse proprium, cum æque presbyteros ac Apostolos eum in finem hic adfuisse, ut rem controversam sub examen vocarent ac de ea sententiam dicerent, verbis Lucae condocemur: *Congregati sunt Apostoli & presbyteri idem πρεβ. τῆς λὴγῃς τῆς τῆς. Act 15: 6* (*)

§. XVIII. Sequioribus deinde temporibus, quibus ecclesia Christiana sub ethnicorum imperatorum tyrannide gemens virelcebat, nemo eos singulari honore affectos fuisse negabit, qui & indefessa opera & sanguinis ultronea oblatione per martirium, ad veritatem religionis salutiferæ propagandam ac defendendam proni erant. Id autem monendum esse ducimus, seculo jam secundo & tertio penes verbi divini præcones indicia quædam injustæ illius ambitionis se prodidisse, quæ *Hierarchie ecclesiasticæ* postmodum exitit causa. Statim enim post Apostolorum tempora mos invaluit, ut episcopi a presbyteris distingverentur ipsisque præponerentur, (*) quorum auctoritas ac pote-

(*) *Qui contrariam ingrediuntur sententiam Pontificis favent. V. hac de re. Sam. Basnagii anal. Politico. ecclesiast. ad A. I. § 24. p. 602.*

(*) *Acrius sua jam ætate super eadem re inter se con-*

potestas deinceps majora inde cepit incrementa, quod ethnicis imperatoribus summam rerum tenentibus, episcopi ea agebant quæ ceteroquin imperantium sunt, siquidem hi jure suo circa sacra uti velint. Neque parum huc contulit *Audientia Episcopalis* tribunalibus Episcoporum occasionem præbens. Accedit excommunicatio & disciplina leterior, quæ necessaria quidem erat, ut gentilium calumniis eo facilius obviam iretur; ad Episcoporum ac presbyterorum tamen dignitatem augendam ac confirmandam maxime apta & comparata. Hinc non multo post prævalentes iterum Episcopi, *Archiepiscoporum* caractere eminere volebant, quibus tandem *Patriarchæ* palmam præripiebant.

§ XIX. *Constantini Magni* quidem ceterorumque primorum ex Christianis imperatorum fuisset officium tempestive præcavere, ne præsules sacri ad sublimiora amplius progredierentur honorum culmina, ipsamque ecclesiam in rempublicam converterent; sed quum hoc facere neglexerint, freti eorum indulgentia ac liberalitate, eo maiori protervia rebus suis prospicere cœperunt Episcopi & Presbyteri aliique qui tum jam huic ordini accedebant, quo a formidine persecutionum ac martyrii erant remotiores. De eo anxie videnturuisse solliciti, quomodo & opes & gloriam ledium suarum

troverlati sunt: Clemens Alexandrinus, Origenes, Ignatius, Tertullianus, &c. Episcopatum defendentes & Clemens Romanus, Theodoretus, Irenæus, &c, æqualitati Episc & Presbyt. patrocinantes.

suarum auferent, firmarent. Neque hoc injuste plerisque eorum imputari censemus. Loquuntur enim hanc contra ipsos veritatem plurima eorum concilia seculis V. & VI. celebrata, in quibus vel nulla vel paucissima saltem de doctrina & dogmatibus sancita leguntur decreta, de bonis autem ecclesiasticis, Ceremoniis, Episcoporum jurisdictione, sacerdotum juribus, privilegiis & moribus innumera (*). Non tamen negamus fuisse hisce temporibus plurimos, qui veritate insignes claruerunt & pacem ab hæreticis reportarunt.

§. XX. Sed paucis adhuc dispiciamus, qua ratione ad tantum dignitatis fastigium pervenerit Clerus Romanus, quantum eidem §. 15. C. præc. de facto, non de jure assignavimus. Hoc ut eo luculentius innotescat, rem ab initio repetamus. Monuimus, nimirum supra ad §. 18. jam ante tempora Constantini Magni contigisse ut inter episcopos quædam existeret subordinatio, constitutis quinque patriarchis, Romano; Antiochæno, Alexandrino, Constan-

D
sinopo-

(*) Ejus indolis fuerunt E. gr. Agathense A:o 420. Carthaginensia VI. ult. A:o 420. Taraconense Hisp. A:o 450. Chalcedonense A:o 458. Turonense Gall. A:o 460. Toletana IV. II. A:o 550. III. 600. IV. 630. Aurelianensia V. quorum I. A:o 500. penult. A:o 560. Parisiense A:o 550. Masticonense A:o 590. Bracarense in Lusit. A:o 620. pluraque præter hæc, prouti ea nobis Dav. Chytræus depingit in Catalogo Conciliorum Vitebergæ edit. A:o 1564.

tinopolitano & Hierosolymitano penes quos universi velut orbis ecclesiastici esset imperium. Hos inter *Romanus* iterum caput mox ita efferre cœpit, ut merito eum dicamus imperium in reliquos anhelasse; concurrentibus plurimis, ut ejusmodi quid auderet, caussis. Harum non minima erat potentia & magnitudo ipsius urbis, in qua, translata imperii sede Byzantium, per imperatorum absentiam maximam adquirere auctoritatem episcopis non erat difficile. Accedebat, quod ecclesia *Romana* suspiceretur tanquam mater aliarum, quoniam per illam doctrina Christiana per universum fere occidentem fuerit divulgata; unde erga eos, qui eidem præerant non potuit non singularis existere veneratio. Nec obsistebat impiis Rom. Præsulum ausibus barbaries & ignorantia summa, quæ post seculum V:tum universum fere orbem Christianum, occidentalem maxime ecclesiam invasit; eo enim facilius homines superstitione irretitos tenere & ad sui admirationem rapere potuerunt. *Occidentalis* autem imperii ruina, *Orientalis* imbecillitas, adfectus Italiæ status, *Francici* imperii incrementum, *Caroli Magni* nimix largitiones & indulgentia, omnia tandem evertabant obstacula, quæ impedirent quo minus votorum summam consequi possent. Hinc seculo jam VII. *Bonifacius* III. *Rom. Episcopi Oecumenici* dignitatem, suffragante *Phoca imp. Constant.* ad se raptavit. Seculo VIII. Pontifices Imperatoribus intus eliguntur. *Valentinus*

tinus I. osculum pedum a senatu Romano admittit. Alii a seculari potestate nec solvi se nec ligari vel Judicari posse adserunt, regesque anathemate feriunt. Seculis 10. 11. reliquisque usque ad reformationis tempora eo impudentiæ progressi sunt primates ecclesiæ Romanæ, ut ipsi pontificii facta & dicta eorum dissimulare postea consultum duxerint. (*) Quemadmodum autem hanc tantam auctoritatem papæ, fraus & versutia nec moliri, nec firmam & inconcussam servare potuisset, nisi svavis adfuisset ejus cum reliquis clericorum consensus: ita arcano hoc politico callidissime quoque uti novit papa, occasionem cleri universi dignitatem & commoditates adaugendi firmandique intermit- tens nullam.

§. XXI. Ex iis quæ allata sunt, facile quisque tam de qualitate quam de quantitate existimationis clericorum in patria, vigente papismo conjicere potest. Erat tamen *Svecia* per quatuor fere secula religionis Christianæ particeps, antequam altas in ea admodum egit radices regnum pontificis. Postquam vero circa medium circiter seculi XII. lectus datusque fuit regno huic Archiepiscopus, & hic factus publici tenatus princeps, admittentibus pedem unum, pontifex mox obtrusit

D 2

univer-

(*) Sic referente Buddeo in Jf. L. post. C. F. p. 768. plurimi sunt Romanens:, quos pudet dictatum Greg. VII. quibus in synodo VII. Romæ a se celebrata ambitionem suam super omnia se extollentem demonstravit:

universam molem monstrosi corporis, juraque regum involavit majestatica. Ex hoc namque tempore sacri ordinis viri, non regum sed pontificum, aut, qui ejus sustinebant personam, Archiepiscoporum steterunt iudicio. Hi rursus nullius, nisi supremum papæ tribunal venerabantur. Neque id de ecclesiasticis tantum causis intelligendum est, sed & de mere civilibus. Absque omni enim restrictione *litterae ALEXANDRI III. papae ad paroch. Upsal. rem omnibus miram pronunciant, si ovis pastorem jugulare deberet & in eum sententiam damnationis proferre &c.* Universaliter etiam in regio *Svercheri diplomate* statuitur, clericos, pro criminibus sibi objectis, vel delictis quoque modo commissis, nunquam ad laicale pertrahendos esse iudicium. V. Cl. OERNHELM H. E. Sv. G. q. L. IV. c. 5. p. 534. & c. 7. p. 586. Itq. it. Boehmeri J. Eccl. Protest. L. II. Tit. 11, p. 1008. Sed hoc unicum non fuit fulcrum, quod enormem ejus ævi clericorum suffulcerit existimationem, pluribus eam firmavit iuribus ac privilegiis, ab animarum cura procul distantibus, munificentia principum, eorum imprimis, quibus ex progenie *Svercheri & Erici* alternis vicibus republicam capebantibus, inter mutua certamina & odia, cleri benevolentiam captare opus erat. Archiepiscopis enim, non solum, primus in publico consessu post regem locus fuit adjudicatus; sed primaria quoque eodem ordine commissa regni cura. (*) Episcopi

(*) V. *Städg. om Konungsl. och Försik. råttigheter.*
den 27. Jan. 1582.

29

scopi item aliique clerici senatores regniqve primates eligebantur & alias quoque in rebus & quaestionibus arduis a consiliis habebantur. (***) Ast expulsis sub gloriosissimæ memoriæ rege GUSTAVO I. cimmeriis papatus tenebris, hi quoque mores in gente nostra obloleverunt, fueruntqve in hodiernos fere conversi.

CAPUT TERTIUM

Media indicat, quibus existimationem genuinam sibi vindicare queant ministri Ecclesiae, causasqve nonnullas eandem extenuantes detegit.

§. XXII. Perfectiones, quæ ad obeundas decen.

(**) Kong. B. L. L. c. VIII. Nu thå Konunger walder år / thå åger han rådhs sig tagha och wälja: först Erchie Biskop / och swå Lydh Biskopar och andra klårka / som honom åro nytte.

Quantum a; reliquos senatores antecederent dignitate ex Cap. 23 judicari pote: Erchie Biskoper må ridha öfwer Land til Konungs med Fyrattighi hästom: Lydh Biskoper med trettighi hästom / och eij mehr: Konungens Embetman med trettighi hästom och eij mehr: Riddore och Swena i Konungs rådhs med 12 hästom och eij mehr x.

Huc quoque spectant quæ in Konunga storellen ita continentur: Konunga och Högdinga skulu umgånga med klerckdom i mångom sakom / att låta skrifa och tyda bref / och mångfald åhrende och råckninga x.

center ministerii ecclesiast. partes necessariae sunt, requisita dicuntur ministrorum. Hæc ergo media sunt, vi def. quæ rite adhibita & ad scopum applicata, veram ipsis consiliabunt existimationem. Continentur autem illa, 1:º *Solida eruditione* 2:º *Prudentia Theologica.* 3:º *Vitæ integritate* & 4:º *Necessariis dotibus corporis*; quibus præterea addimus *studium decori licitum.* De singulis seorsim.

§. XXIII. Sub eruditionis notione comprehendimus non solum omnium doctrinæ publicæ partium, quam ecclesia profitetur, accuratam & cum sapientia conjunctam cognitionem; Sed & disciplinas ac scientias omnes, quæ ad illam viam quodammodo muniunt & *propædeumatam* nomine venire solent. Hoc itaque respectu *humaniores litterae* adeo videntur necessariae, ut qui eas negligit vix in numerum pastorum referri meretur. *Lingvarum* enim, quæ eruditis propriæ censentur & *Grammaticae* experts ne latum quidem unguem in versionibus sacri codicis examinandis progredi valet. *Rethoricae* ignarus translatas & figuratas ab aliis nullo pacto dignoscit locutionibus, quæ tamen passim in Sacris occurrunt litteris. *Historiarum* rudis, nec leges providentiæ divinæ intelligit; nec perspicit fallacias hæreticorum, ex historia læpiuscule eruendas & detegendas; nec gaudet notitia utilium librorum; nec denique exempla virorum pietate & sapientia inclitorum ad imitationem proposita sibi habet cognita. *Scientiarum*
item

item *Philosophicarum* vel ex ipsa earum definitione indispensabilis hic elucet necessitas, quandoquidem docere alios nemo potest, nisi præmissas æque ac conclusiones in promptu teneat & rationes doctrinæ semper allegare sciat. Per singula brevissime eundo patebit asserti veritas. *Logica* regulas tradit non solum ad quas notiones, judicia ac ratiocinia formentur, & vera a falsis certaquæ ab incertis discernantur; sed & methodum insuper exponit, qua possint veritates cum aliis optime communicari, dubitantes convinci, errantes refutari, scripta aliorum legitime intelligi & interpretari &c. Quis igitur non videt ullum nunquam officio docentis satisfacere posse, qui ejus non degustavit capita. Excipit *Logicam Methaphysicam*, cujus partes singulæ se quoque insigni sua utilitate commendant pastori ingenuo, prouti id facili negotio evincere possemus, nisi nimium cresceret schedulæ hujus mentura. Exempli tamen loco si *Psychologiam* adteremus, perpendere primum juvabit nihil magis ministro ecclesiæ injunctum esse, quàm ut in meliores convertere nitatur mores auditorum deperditos, qui plerumque ex præjudiciis intellectus & affectibus voluntatis dependent, atque tum judicandum, quantum illa huic fini interserviat, dum vires animæ earumque modos agendi explorans fontes aperit præjudiciorum, genesesque depingit affectuum; sicque modum indigitat quo mala ex his oriunda naturaliter in herba mox suppressi-

qua ratione debitis optime satisfiat officii. Est ergo *Prudentia Theologica ad ministros ecclesiae relata* nihil aliud, quam habitus iudicii practici promte & circumspēcte, non solum adhibendi media quibus aedificatio ecclesiae promovetur, sed & removendi quaecunqve eidem obstare videntur. De hac re egregia & maxime laudanda existant variorum Theologorum scripta, ad quae proinde lectorem B. remittimus (*).

Schol. Sic e. gr. stolide agunt & existimationem suam laedunt, qui scommatibus, verbis aculeatis aliisque diris disteriis, ob ingenii tarditatem petunt rudiores, dum ipsis veritates instillare vel consilia de vitae emendatione suggerere satagunt; frustrantur enim sine suo, discentesque ad affectum excitati, vel non attendunt ad ipsorum doctrinam & animadversiones, vel easdem prorsus vilipendunt ac despiciunt.

(*) e. gr. CONR. PORTÆ *Pastorale Lutheri. A. Qvenstedii Ethicam Past. & instruct. Cathedr.*, Joh. Lud. Hartmanni *Pastor. Evangel. Christ. Kortholti. Past. fidelem Mich. Langii instit. past. JO. Fr. Majeri Musaeum ministr. eccl. Historiae eccl. hic quoque insignis est usus.*

§. XXV. *Vitae integritas* ab omnibus quidem jure divino requiritur, speciali tamen ratione in illis vigere debet, qui docentium munere funguntur. Si enim moribus negant, quod doctrina probarunt, facile plurimi in eam inducuntur opinio-

primantur. Ut taceam tentamina omnia contra *Materialistas & Fatalistas* absque psychologiæ beneficio inania esse. *Physica* quantum præstet præconibus sacris, magnalia Dei in regnis naturæ corruticantia, legesque mutationum ipsis præfixas examinans, fufius in *Dissert. nostra grad. de usu scientiæ Nat. in Theol. Revel.* sub præf. Summe Rev. Dn. Doct. *BROWALLII* ventilata. *Philosophia Practica* eisdem quidem regulis dirigit *facultatem appetitivam* ac ipsa revelatio, si eas demas quæ rationi sunt inpervestigabiles; immensum tamen intercedere discrimen inter naturæ ac gratiæ operationes merito asserunt *Theologi*, simulque contendunt perquam utile fore si idem probe perspiciatur. Ergo & philosophiam moralem sibi agnoscant esse necessariam, cum sine ea ignoretur quoniam motus, appetitus vel fines sunt naturales & quoniam aliunde provenientes. (*) Hæc tamen non ita sunt capienda, ac si munus ecclesiasticum bona conscientia adire nequeat, qui in omnibus huius eruditionis humanæ partibus optime non fuerit versatus; monemus saltem magis eum esse idoneum majoremque mereri existimationem, *ceteris sc. requisitis æqualibus*, qui majores in iisdem fecerit progressus.

§. XXIV. Scopus muneris dat normam negotiis, adeoque & ostendit quid in quolibet casu urgeat obligatio; Sed prudentia de eo est sollicita,

qua

(*) *Copiosius hæc demonstrat, Scholiisque illustrat Cel. Budd. in Jfag. Libr. 1. C. IV.*

qua ratione debitis optime latisfiat officiis. Est ergo *Prudentia Theologica ad ministros ecclesiae relata* nihil aliud, quam habitus iudicii practici promte & circumspete, non solum adhibendi media quibus aedificatio ecclesiae promovetur, sed & removendi quaecunqve eidem obstare videntur. De hac re egregia & maxime laudanda exstant variorum Theologorum scripta, ad quae proinde lectorem B. remittimus (*).

Schol. Sic e. gr. stolide agunt & existimationem suam laedunt, qui scommatibus, verbis aculeatis aliisque diris disteriis, ob ingenii tarditatem petunt rudiores, dum ipsis veritates instillare vel consilia de vitae emendatione suggerere satagunt; frustrantur enim sine suo, discentesque ad affectum excitati, vel non attendunt ad ipsorum doctrinam & animadversiones, vel easdem prorsus vilipendunt ac despiciunt.

(*) e. gr. CONR. PORTÆ *Pastorale Lutheri. A. Qyenstedii Etbicam Past. & instruct. Cathedr.*, Joh. Lud. Hartmanni *Pastor. Evangel. Christ. Kortholti. Past. fidelem Mich. Langii instit. past.* JO. Fr. Majeri *Musaeum ministr. eccl.* *Historiae eccles. hic quoque insignis est usus.*

§. XXV. *Vitae integritas* ab omnibus quidem jure divino requiritur, speciali tamen ratione in illis vigere debet, qui docentium munere funguntur. Si enim moribus negant, quod doctrina probarunt, facile plurimi in eam inducuntur opinio-

nem, ac si rem serio non egissent. Eaque est vis exemplorum & imitationis, ut conscientias cauteri-
tas optime sopire queant. Veritas vero cum animi
eandore conjuncta maximum habet pondus. Accedit,
quod asserant *Theologi* impios esse, vel præjudiciis
obnoxios, vel citius ad illa labiles, vel denique
sufficienti cognitione veritatis intimioris destitutos.
Sed de his nunc non est agendi locus. Sufficiet
dixisse: *turpe est doctori cum culpa redarguit ipsum*. Sor-
didusque erit, cui exprobari potest: *probitas lauda-
tur & alget*.

§. XXVI. Corporis dona non est, quod mul-
tis explicemus; non enim ea insigniter existima-
tionem intendere judicamus. Qui tamen statumi-
naverit, corporis valetudinem, vocem vegetam
& lingvæ vitio carentem, oris svavitatem ac
promptitudinem ecclesiæ ministrum ornare, certe
nihil dixerit, quod ab officii scopo abludat: quod
vel ex nuda horum donorum collatione cum fine
officii elucescit.

§. XXVII. Decorum consistit in conforma-
tione actionis externæ nulla lege determinatæ, par-
tim ad aliorum adprobationem & benevolentiam
conciliandam, partim ad consuetudinem eorum,
qui nostri sunt similes & nobiscum in eodem ver-
santur vel versari ponuntur statu. Est igitur per-
fectio, & confert per consequens studium ejus ad
existimationem adquirendam ac conservandam.
Solet autem decorum dispelci in *Superficiarium*,
Naturale

Naturale & Rituale. Illud in cassis honorum verbis, & exteriori vitæ cultu absque honestate interna se exlerit, sicque in unum moralis spatii punctum cum arte fallendi coincidit, & illicitum est. Istud ex natura rei rationes desumens omnes decet. Hoc ministris verbi quodammodo licere existimamus, ne contemptui eorum se penitus exponant, qui perfectionibus internis suum tribuere pretium nescientes, ex actionibus externis omnem metiuntur exillimationem, neve adeo auctoritate muneri suo necessaria priventur. Sedulo autem cavendum est, ne infirmitate ita sibi blandiantur, ut quod licere diximus, ultra ea, quæ permiserit conscientia protendant. Permittit vero omnia quæ in se nihil vitiosi continent, nec per viciniam mali venenata suspiciuntur.

§. XXVIII Enormia contra legem facinora omnem imminuunt existimationem; cum autem inter ea referendum sit, si quis muneri cuidam semet accingit, cui obeundo par tamen non est, sequitur omnes illos ex ministris ecclesiæ contemptui juste haberi, qui requisitis in §. §. præc. enumeratis destituti, per artes fallendi ad ministerium se proripuerunt. Constituta quidem sunt *Collegia Ecclesiastica*, quorum est ex debito officii sedulo præcavere, ne inepti ad munera sacra, in ecclesiæ & animarum perniciem admittantur; sed quantacunque eorum sit perspicacia & in persolvendis debitis officii partibus sinceritas; tamen impedire neque-

unt, quominus ineptissimi sapius, seu publici & divinitus vocati doctores intrent ecclesiam, cum capacitas eorum semper dignosci non potest. Ratione eruditionis quidem exploratu non adeo videtur difficile, quoniam a ministerio arceantur, siquidem quousque illa pertingat, ex idearum, per signa externa sive voces communicabilium, cum ipsis rebus consensu dijudicari potest; quamvis & hic ejuscemodi posse occurrere casus, in quibus præstat dare ecclesiæ aliquem, ut non adeo idoneum, quam plane nullum doctorem, temere non est negandum. Sed pietatis dispar est ratio, quæ quousque sit radicata explorari non potest, quandoquidem consensus inclinationum animi, in quo illa consistit, cum verbis aut factis religiosis nos plerumque fugiat. Atque hinc fit haud raro, quod tales designentur pastores, qui luporum sunt simillimi. Si autem quis ex hisce, prouti fieri solet non semel, ad ipsius ministerii aliorum. que ministrorum in genere concluderet vilipendium, injuste eum agere nemo non videt.

§. XXIX. Altera causa extenuans existimationem ministri ecclesiæ est, si ipse, quibus gaudet, perfectionibus in singulis casibus uti intermitteat ac negligit. Exemplum hic nobis præbent ita dicti *extemporanei*, qui in præmeditationibus concionum pro sacris rostris proclamandarum nullam vel exiguam admodum collocant operam; sed freti facultate sua dicendi ex tempore procedunt,

dunt, & quicquid in mentem venit sine ordine e-
 buccinant, immo multa sæpe blaterant, quæ pro-
 pius examinata cum verbo Dei vix conciliari
 possent. Quam impia est horum protervia opti-
 me judicare possunt, qui perpendunt conciones
 ejuscemodi ipsius sanctissimi Numinis nomine ad
 populum haberi, quique perspiciunt, quantum
 hinc dependeat actuum quorundam pædagogico-
 rum in ecclesia contemptus.

§. XXX. Porro & illi existimationem suam
 deartuant, qui nimis rigidi morum centores, id ma-
 xime in sermonibus suis agunt, ut actus externos,
 qui indifferentes vocantur, Christianis dedecori esse
 clamitent, eosque gravioribus dirisque fulminibus
 castigent. Sic enim veritatibus revelatis abutun-
 tur, admonitionibusque suis exiguum superindu-
 cunt valorem. Idem quoque asserendum est de il-
 lis, qui studiose gestus affectant justo humiliores,
 domos habent viles ac sordidas, veste utuntur la-
 cera ac squalenti, reliquasque decori regulas con-
 sulto negligunt, cum hæc omnia eo comparata
 esse videntur, ut fastui eorum interno pabulum
 ministrent, ipsique singulares præ ceteris emine-
 ant. Tandem & idem faciunt illi, qui ex nimio
 omnibus placendi studio, gravitatem & auctori-
 tatem muneris sui debitam postponentes, nimis fami-
 liariter & libere, histrionum instar cum auditori-
 bus suis conversantur,

§. XXXI. Sed injustis ut plurimum causis
 con-

contemptus ministrorum ecclesiæ sua debet cunabula, quarum duas saltem in præsentî notabimus. Prima est *clandestinum* auditorum quorundam *odium*, quo permoti eo magis sæpe doctoribus suis invident honorem, quo laudabilius illi officii sui partes exsequuntur. Ea enim est naturæ peccatricis, accedente præsertim malitia affectata, indoles, ut ægre aliorum ferat admonitiones correptionesque; cum igitur audiunt, qui notoriis præsertim criminibus dediti sunt, pastorem in semet ideo publice ferioque animadvertentem, aliquid in illo observant ac confuse sibi repræsentant, unde tædium percipiunt, adeoque odio erga eum afficiuntur: qui porro alterum odio prosequuntur, illi tædia eidem creare, quo minus vero voluptate perfundatur, impedire student. Atque sic, cum sit honos ex eorum numero, quæ voluptatem pariunt, ignominiam vero comitetur tædium, planum est, cur illum pastori detrahere hanc vero accelerare ipsis admodum sit volupe ac jucundum. Supponimus hujus asserti principia ac uberiorem demonstrationem ex psychologia cognita; quamvis simul veritatem ejus a nemine in dubium vocari posse existimaverimus, qui ad ea modo attendit, quæ quotidie obvia sunt. Quid enim magis est commune, quam sacerdotibus plurimas ejuscemodi actiones vitio vertere, quæ ab aliis licite & impune suscipiuntur? quam eorum errores etiam imbecillitatis nimium quantum

tum exaggerare? quam denique vitia, quæ huic vel illi eorum in individuo propria sunt, universo ordini tribuere? Hæc autem cur ita fiant, rem attentius introspiciens odium in causa esse deprehendit: quod clandestinum dicimus, non tantum ideo, quod ratio ejus integra non detegitur, dum plurimæ in isto partes imaginationi sunt tribuendæ, quæ in apicum non producuntur; sed &, quod sub larva justitiæ plerumque occultetur.

§ XXXII. Altera causa injusta est: *scilicet, quod in re vile est, ad totam rem transferimus.* Sic Christus ipse ob vilem suam nativitatem a Judæis spernebatur. Sic idem etiamnum ministris contigit ejus. Utinam igitur disceremus singuli & aliis & nobismet ipsis valorem imponere, non secundum affectum dominantem aut nostram imaginationem, omnia plus justo vel extollentem vel deprimentem; sed secundum purum rationis judicium. Sic cuiuslibet sua constaret existimatio. Sic superbiæ nullus adesset locus.

S. D. G.

Errata Typogr. extantiora.

Pag. 7. l. 19. lege *queant*. l. 24. l. *evitet*. p. 7. l. 10. l. *perpetratarum*. l. 27. l. *coërceri*. p. 8. l. 21. l. *publica*. p. 9. l. 2. l. *ἡν Διοσκουράς*. p. 11. l. 22. eo adde, *se* l. 27. *experientia*, adde *spiritualis*. p. 14. l. 14. l. *supremo*. lin. ult. l. *μυστηρίων*. p. 20. l. u. l. *sacrum* p. 21. l. 16. l. *oppignerare*. p. 26. l. 15. del. r. p. 30. l. 4. l. *conciliabunt*. p. 32. l. 4. *coruscantia*.

